

Kunskapsbehov som lyfts av myndigheter som deltog i Havsmiljöinstitutets nationella samrådsmöte, 2025.

Den 20 maj 2025 höll Havsmiljöinstitutet möte med samrådsmyndigheter. En central uppgift för Havsmiljöinstitutet är att bistå myndigheter inom havsmiljöområdet med vetenskaplig kompetens och för att kunna ge detta kunskapsstöd samråder Havsmiljöinstitutet regelbundet med en rad nationella myndigheter. Inför mötet besvarade samrådsmyndigheterna frågor kring aktuella ärenden, myndighetens prioriterade kunskapsbehov, och andra områden där man ser behov av nationell uppmärksamhet i havsförvaltningsarbetet. Myndigheter som fanns representerade vid mötet var Transportstyrelsen, Sjöfartsverket, Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten, Kustbevakningen, Vattenmyndigheten för Norra Östersjön, SMHI, samt Formas. Naturvårdsverket skickade in information om kunskapsbehov inför mötet.

En övergripande sammanställning av diskussionerna under mötet finns på Havsmiljöinstitutets webbplats. Flera myndigheter lyfte att de kunskapsbehov som de framfört inte är fullständiga, då deras arbete med havsmiljö inkluderar många olika frågor. Informationen som framkom under mötet kommer att beaktas när Havsmiljöinstitutets verksamhetsplan för 2026 tas fram.

Sammanställning av kunskapsbehov som lyfts av myndigheter som deltog i Havsmiljöinstitutets nationella samrådsmöte, 2025.

Myndighet	Myndighetens högsta prioritet avseende vattenrelaterade frågor 2025/2026	Prioriterade kunskapsbehov som inte tillgodoses av pågående projekt	Andra kunskapsfrågor som bör prioriteras nationellt
Sveriges Geologiska Undersökning	SGU ser ett stort behov av att kunna dela information om havsbotten mellan myndigheter. I första hand på djupdata och backscatter men även annan typ av havsdata. Ett av problemen när att det inte finns någon som har ett samordnande ansvar kring miljödata från havsbotten. Det finns myndigheter som ansvarar för miljödata från vattenmassan (SMHI/SLU) men ingen myndighet som ansvarar för data från havsbotten. Det skulle behövas en datavärd för data så som: ☐ Djupdata ☐ Backscatter ☐ Sediment/substrat ☐ Sedimentobservationer ☐ Biologiska observationer ☐ Artutbredning/habitat ☐ Biotoper och naturtyper Naturligtvis kommer ett sådant datavärdskap behöva hantera röd information men det bör ju kunna lösas. Även rutiner för att dela data mellan myndigheter med bibehållen sekretess bör tas fram i samband med detta. Om detta skulle fungera bättre skulle SGU kunna bidra med bättre kunskapsunderlag till olika relevanta aktörer	Nästa år: Faktiska mätningar av buller från olika typer av maringeologiska och maringeofysiska mätmetoder. Undersökningarna genererar ljud och påverkar marina organismer, framförallt däggdjur. I dagsläget finns kunskapsbrister om hur lång ljudet sprids då faktiska ljudutbredningsmätningar saknas. Bättre kunskap skulle underlätta för både sökande och prövande aktörer vid tillståndsprövningar för maringeologiska undersökningar. Skyddet för marina däggdjur skulle också bli bättre. Kommande 2–4 åren: Framtagande av bättre metoder för att bedöma faktiska effekter av fysisk påverkan ex inom ramen för restaureringsdirektivet och andra EU-rapporteringar för att komma ifrån expertbedömningar. Det är svårt att bedöma faktiska effekter av fysisk påverkan och statusklassning sker idag baserat på expertbedömning. Restaureringsförordningen ställer dock krav på bedömning av faktiska effekter. Idag saknas bland annat kunskap om effekter på makrofauna i grunda kustekosystem. Kan uppskattas genom modellering som baseras på bl.a. drop-video metod (se t.ex. projekt CARAMBHA). Kunskap om effekter av flera aktiviteter behöver förbättras (muddring, dumpning mm.) liksom metoder och modeller för att uppskatta effekter baserat på befintlig information.	På SGU ser vi generellt behov av ytterligare kunskapsunderlag som kan stötta privata och offentliga relaterat till fysisk påverkan på havsmiljön från aktiviteter som muddring, dumpning och byggnationer i havet men också påverkan från bottentrålning. Underlag behövs för tillståndsprövningar: bland annat information om lokalisering av infrastruktur under vatten, var olika aktiviteter genomförs (t.ex. muddring), lokaler med förorenade sediment till havs. Tillgång till data genom en nationell databas skulle kunna minska de resurser som läggs på undersökningar av havsbotten. Tillkommer svårigheter med säkerhetsskydd men myndigheter borde åtminstone kunna dela. Behövs regelutveckling för vindkraft och CCS-anläggningar.
Havs- och vattenmyndigheten	Effekter av, och förutsättningar för, utflyttning av trålgränsen: ☐ Uppdrag att flytta ut trålgränsen för storskaligt pelagiskt trålfiske i svenska territorialhavet i Östersjön (2025) ☐ Uppdrag att ta bort eller drastiskt minska inflyttningsområden innanför trålgränsen (2025) En effektiv vattenresursförvaltning: ☐ Uppdrag om kartläggning av vattenbalanser (2024) ☐ Samverkan för effektiv vattenförvaltning (2025) ☐ Uppdrag att vidareutveckla åtgärdssamordning för avrinningsområden (2024) Förvaltning av kustekosystemen med avseende på åtgärder mot övergödning: ☐ Samförvaltningsformer för ett mer intressentdrivet åtgärdsarbete för kustekosystemens återhämtning (2025)	- Utformning av olika förvaltningsprocesser och deras effekter på myndigheters och intressenters samsyn samt regelfosterlevnad, t.ex. kopplade till områdesskydd eller regelverk kopplade till yrkesfiske samt tillsyn av verksamheter. - Ökad kunskap kring beteenden och drivkrafter i samhället som påverkar förutsättningarna för förvaltningen. - Hantering av kommersiella fiskeredskap under hela deras livscykel, t.ex. utformning av styrmedel kopplade till producentansvar. - Hur kan AI öka effektiviteten i åtgärdsarbetet, förbättra miljöövervakning, hantera stora mängder miljödata etc. Kan t.ex. kan AI användas vid utläggning av provpunkter, för att verifiera fångster på fartyg jämfört med loggbok? - CCS i marina miljöer – möjligheter och risker	Att stärka havsmedvetenhet genom kommunikation och medborgarforskning. Detta är ett av Sveriges åtaganden inom FN:s havsforskningsdekad.

Myndighet	Myndighetens högsta prioritet avseende vattenrelaterade frågor 2025/2026	Prioriterade kunskapsbehov som inte tillgodoses av pågående projekt	Andra kunskapsfrågor som bör prioriteras nationellt
	☐ Uppföljning och utvärdering av åtgärder mot övergödning (2025) Marint områdesskydd: ☐ Sammanställa status för skyddet av marina områden och uppdatera Handlingsplan för marint områdesskydd (2025) Restaureringsförordningen: ☐ Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur (2024)	- Havsförurning: ☐ effekter på marina organismer, ekosystem och ekosystemprocesser. ☐ samhällseffekter av, och kostnader för, förändringar ☐ betydelsen av biologisk mångfald och restaureringsåtgärder för resiliens mot havsförurning - Utveckling av metoder och verifiering av modeller för utvärdering av marina skyddade områdens konnektivitet. Ökad kunskap om effekter av nätverk av skyddade områden på ekosystemtjänster i olika havsregioner.	
Vattenmyndigheter		- Om PFAS, dioxiner och tbt. Sverige kommer ha överskridanden i havet och vid kust. Finns behov av att öka kunskapen om vilka som är påverkanskällorna, vilka åtgärder behövs och om deras effekt. - Önskemål att HMI tar in fler datavärddar i Sveriges vattenmiljö, såsom miljögifter från SGU. - Behov av ökat arbete/kunskap gällande kopplingen mellan klimat och vatten. - PFAS-frågan: sötvatten och saltvatten behöver kopplas ihop. Idag ser vi att det hanteras som två olika världar både på myndighetsnivå och i forskningen. Även när man ska söka pengar etc.	- Organisatoriska frågor: Sveriges styrning av vattenrelaterade frågor är splittrat. Det är många "kockar" vilket ger en otydlig styrning och ingen upplevs ha full rådighet. Många frågor som inte har riktig hemvist. Frågor faller mellan stolarna (olika myndigheter, kommuner, etc) då ingen kan peka med hela handen. Finns behov av ökade studier kring organisering och styrning kopplat till vattenfrågor på myndighetsnivå. - Vissa frågor kräver samverkan och samordning - glöm inte bort vattenmyndigheterna! Ta med VM i dialoger för att inte missa vårt perspektiv. Vi ser att man gör likande projekt på flera ställen på nationell nivå, och det är en brist att det inte knyts ihop. Sverige behöver undvika att arbeta parallellt för att bli mer effektiva och nyttja skattemedel på ett klokare och bättre sätt.
Naturvårdsverket	Som en del av arbetet med Miljöforskningsanslaget kartläggs Naturvårdsverkets behov för forskning regelbundet. Den senaste större behovsinventeringen genomfördes 2023. En sammanfattning av identifierade behov finns på Naturvårdsverkets webbplats: Naturvårdsverkets aktuella forskningsbehov Utlysning 2024: - För en ekosystembaserad akvatisk förvaltning: 10 projekt är igång - Framtidens miljöövervakning. 8 projekt är igång. Pågående/planerade utlysningar 2025: - Effekter av genomfört åtgärdsarbete - Cirkulär ekonomi och resurseffektivitet i förvaltningen	Planerade utlysningar inför 2026: - Uppföljning av synteser avloppsvatten och dagvatten - Hållbar klimatomställning och klimatanpassning (fas 2) Exempel på vattenrelaterat tema som identifierats i behovsinventeringen men som inte gått vidare till utlysning än: Vattenresursförvaltning – grundvatten, vattenkvantitet och hydromorfologisk påverkan	
Transportstyrelsen	I stora drag viktiga områden: - Nya sjöfartsbränslen är ett intressant område. - Kemikalier och lastrester - miljörisker, klassningar etc.	Forskningsbehov kring risk för spridning av främmande arter i samband med in-water cleaning i eller nära artificiella	

Myndighet	Myndighetens högsta prioritet avseende vattenrelaterade frågor 2025/2026	Prioriterade kunskapsbehov som inte tillgodoses av pågående projekt	Andra kunskapsfrågor som bör prioriteras nationellt
	Bättre kunskap om tekniska faktorer som utstrålar buller. Ett exempel är hur olika design på propellrar påverkar bulleralstringen under vatten. Av intresse är också mer kunskap om hur undervattensbuller relaterar till hastighet och olika typer av propellrar. Finns synergier eller trade-off med koldioxidutsläpp/energieffektivitet?	spridningskorridorer såsom marina vindkraftsparker och ankringsplatser. Det skulle kunna innehålla: - Kartläggning av artificiella spridningskorridorer, inklusive marina vindkraftsparker, trafikleder, ankringsplatser och serviceområden. - Bedömning av dessa områdens känslighet för introduktion och etablering av främmande arter. - Identifiering av områden där in-water cleaning skulle kunna genomföras med minimal risk för spridning av IAS. - Utveckling av vägledning och kriterier för bedömning av ekologiskt känsliga områden i relation till fartygstrafikens påverkan. - Koppling till befintliga regleringssystem, inklusive IMO:s biofouling guidelines, kommande IMO-bindande bestämmelser om biofouling och in-water cleaning samt regionala konventioner såsom Helcom.	
Kustbevakningen	- Delta i relevanta projekt, t.ex. IMAROS där oljeprov från hela EU samlas in för att kunna analysera vad de innehåller. Vi behöver få fram metoder för snabba analyser där inte utsläppen är kända, dvs vilka är oljornas egenskaper i förhållande till de responsåtgärder vi kan sätta in. - Medverka med underlag och fakta till BRISK 2. (HELCOM Riskanalys) - Kemikalieutsläpp – mängdberäkning vid utsläpp. Finns det pågående projekt – omvärldsanalys? - Vi behöver ta fram underlag för att omhänderta Riksrevisionens rekommendation. Antingen genom att det finns pågående arbeten vi kan utveckla eller implementera i vår verksamhet eller så anses frågan för komplex och är just nu inget som någon arbetar med. Kan vi eller behöver vi utifrån de underlagen gå vidare och hur i så fall gör vi det på bästa sätt? - Lagstiftningen/tolkningen av on-route är på väg att skärpas i SE och dagens problematik riktad till just dessa resor (utsläpp/tankrengöring under in- och utresa från samma hamn kan var överspelat. - Arbete pågår i den gemensamma tankrengöringsgruppen. Vilket kommer att resultera i en Handbok för operativ hantering och bedömning, är ej påbörjad – KBV ansvarar, pågår som ett eget projekt.	Nästa år: Mineraloljorna ersätts inte över en natt men i framtiden behöver vi ha kunskap - Omvärldsbevakning och faktainsamling/analys - vilka drivmedel kommer att bli aktuella i framtiden? Kommande 2–4 år: Riskanalyser på vad som kan hända vid olyckor med alternativa bränslen i förhållande till vilka laster de transporterar, t.ex. fartyg drivs med LNG och fraktar ammoniak, vad blir effekterna vid ett utsläpp? 1) Vilka åtgärder kan vidtas? 2) Ämnens toxicitet (cocktaileffekt) – miljöpåverkan? T.ex. https://wwz.cedre.fr/content/download/11283/file/Jl-Cedre-2024-ARISE-JOINT-INDUSTRIAL-PARTENERSHIP-FOR-CONTROLLED-AMMONIAC-RELEASES-AT-SEA.pdf Genom NSO är vi i kontakt med MSB och försöker identifiera dessa ämnen och kombinationer. Vi behöver mer kunskap om olika ämnens påverkan både lokalt i begränsade vattenområden men även på större miljöer, sker påverkan lokalt eller får vi transporter av dessa ämnen i vattenvolymen. T.ex. palmolja, metanol (FAME produkter).	Det sker t.ex. förändringar i EU:s lagstiftning vad gäller olagliga utsläpp och påverkan från fartyg. Dessa arbeten behöver tas om hand inom t.ex. de kommande Åtgärdsprogrammen för havsmiljön (Hav- och Vattenmyndigheten huvudman). EU direktiv 2005/35/EG ändras genom EU direktiv 2024/3101 vad gäller föroreningar förorsakade av fartyg och om införandet av administrativa sanktioner för överträdelse. Syftet med detta direktiv är att i unionsrätten införliva internationella normer i fråga om föroreningar från fartyg och att säkerställa att företag eller andra juridiska eller fysiska personer som är ansvariga för olagliga utsläpp av förorenande ämnen blir föremål för effektiva, proportionella och avskräckande administrativa sanktioner för att förbättra sjösäkerheten och stärka skyddet av den marina miljön mot föroreningar från fartyg. Medlemsstaterna ska säkerställa att utsläpp av förorenande ämnen enligt art 3.1 betraktas som överträdelser (undantag finns. Men i stort gäller det: Förorenande ämnen som omfattas av Marpol och bilagorna i Marpol, olja, skadliga flytande ämnen i bulk, skadliga ämnen som transporteras till sjöss i förpackad form, toalettavfall från fartyg, fast avfall från fartyg samt restprodukter från avgasreningssystem.

Myndighet	Myndighetens högsta prioritet avseende vattenrelaterade frågor 2025/2026	Prioriterade kunskapsbehov som inte tillgodoses av pågående projekt	Andra kunskapsfrågor som bör prioriteras nationellt
			Kommissionen ska inrätta ett elektroniskt rapporteringsverktyg för insamling och utbyte av information och straff, sanktionsavgifter mm från och mellan medlemsstaterna. KOM och EMSA arbetar nu med att ta fram manualer/guidelines för hur och var rapporteringen ska genomföras. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 1 april 2007 och genast underrätta kommissionen om detta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0035-20091116 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202403101
SMHI	Behov av datahantering kring havsbotten och vindkraftsparker; har länge lyfts av SMHI.	Kunskapsbehov som rör den planetära trippelkrisen. Saknas t ex mycket kunskap om havsförurning och grundläggande info om kolcykeln. Behov att veta mer om kumulativa effekter, samverkan mellan olika påverkansfaktorer. Återhämtningsförmåga i kust hav; även kopplat till uppföljning av åtgärdsarbetet. Vill gärna arbeta mer med samhällsvetenskapliga analyser,	